

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
STUDIA Z WYCHOWANIA MUZYCZNEGO 1981 z. 5

BARBARA FRACKIEWICZ-STANIŁKO

WSP Bydgoszcz

STOSUNEK STUDENTÓW KIERUNKU WYCHOWANIA MUZYCZNEGO DO AKTYW-
NOŚCI SPOŁECZNEJ

I. Wprowadzenie w problematykę zagadnienia

Badania do powyższego tematu przeprowadzone były w środowisku studenckim. Status tej grupy w społeczeństwie ustawia ich w pozycji społecznie biernej. Podstawowym dla nich typem działalności jest nauka¹. Tege rodzaju działalności nie reprezentują konkretne wytwory - strona realizacyjna aktywności, jaką przejawia się w związku z pracą.

Studenci - to także taka grupa wiekowa, która nie osiągnęła pełnej dojrzałości społecznej². Toteż przedmiotem szczególnej troski czyni się stronę wychowawczą studium.

Aby osiągnąć cel, działalność wychowawcza musi uwzględnić czynny udział studenta w życiu społecznym, bowiem tylko taka forma gwarantuje powstanie pewnych nawyków: nawyków działania i w działaniu³. Same studia poprzez program wychowawczy czy system przedmiotów ideologiczno-społecznych mogą przygotować do pełnienia ról społecznych, m.in. wyznaczonych zawodem, dając zasób informacji, pojęć i sądów, ale te nie wystarczą.

Kwestią niezmiernie interesującą będzie zatem określenie, czy występuje i w jaki sposób się realizuje aktywność społeczna studentów, i te nie tylko ta organizowana, stymulowana, ale i aktywność spontaniczna.

Wielorakość zadań, jakie ma spełniać nauczyciel, wymaga bardzo specjalnych dyspozycji osobowościowych; wśród nich naczelną jest potrzeba działania społecznego oraz określona postawa⁴. Nigdy nie dość podkreślać znaczenie postaw prospołecznych u przyszłych nauczycieli.

Wobec studentów, którzy bezpośrednio stali się przedmiotem badań, cele kształcenia postawiły dodatkowe zadania: "Celem kształcenia na kierunku wychowania muzycznego jest kształcenie samodzielnych, wysoko kwalifikowanych nauczycieli dla potrzeb szkół ogólnokształcących, zawodowych, placówek kulturalno-oświatowych oraz amatorskiego ruchu muzycznego" ⁵.

Zarówno teren działania absolwenta wychowania muzycznego, jak i zakres odróżniają go od innych nauczycieli, także pedagogów - absolwentów WSP, tzn. oba wymienione czynniki okazują się w porównaniu z oddziaływaniem innych absolwentów obszerniejsze. Funkcje absolwenta wychowania muzycznego są formalnie poszerzone o działalność instruktorską i artystyczną. Nieformalnie nauczyciel taki "będzie głównym i prawie jedynym inspiratorem wszelkich poczynań artystycznych, będzie propagatorem kultury muzycznej, a często nie tylko muzycznej" ⁶. Poteż obok predyspozycji kierunkowych, jak dobry słuch, umiejętność gry na instrumencie i określony zasób wiedzy, kandydat na studia winien posiadać pewne dyspozycje charakterologiczne, jak inicjatywa, pomysłowość, zdolność, fachowość, samopaki i entuzjazm. Jego rola w środowisku, w jakim się znajdzie, nie będzie mogła się ograniczać tylko do sal lekcyjnych. Będzie on musiał działać również na zewnątrz, współpracować z ośrodkami kultury, sam inicjować powstawanie stowarzyszeń i grup artystycznych. Dodatkowo, fakt umiejętności gry na instrumencie stawia w bardzo specyficznej sytuacji społecznej, ponieważ jest to umiejętność rzadka, a potrzebna.

Powyższe uwagi dotyczą charakterystyki wymogów dwóch etapów: przed studiami i po ich ukończeniu, a także predyspozycji potrzebnych do podjęcia studiów i potem pracy zawodowej. Jest to niezbędne dla zrozumienia znaczenia problemu, który będzie przedmiotem artykułu. Zostanie w nim omówiony proces łączący obie zarysowane powyżej fazy - przed studiami i okres studiów, kiedy student posiadano predyspozycje rozwija, zdobywa nowe

umiejętności, przygotowuje się do podjęcia zasadniczej działalności życiowej.

A. Kamiński wskazuje, że "obok doniesłej potrzeby uświadamiania sobie przez nauczycielstwo i władze szkolne konieczności istnienia związków, organizacji i kół, aby móc ukierunkować tę działalność, istnieje potrzeba druga: zebrania należytego zasobu wiedzy o realnym /a nie modelowym/ funkcjonowaniu"⁷ Obie myśli wyrażone w cytowanej wypowiedzi wyrażają zasadnicze cele meich badań, tj. poznanie aktywności społecznej w jej realnym kształcie oraz nakreślenie, w konsekwencji tego poznania, metod aktywizujących studentów.

Niniejszy artykuł nie omawia efektywności pracy wychowawczej; nie mierzy też stopnia aktywności społecznej lecz przedstawia - od strony nieoficjalnej, czy młodzież studiująca na kierunku wychowania muzycznego, mająca podjąć nakreślone powyżej zadania, wykazuje faktycznie postawy, jakich się od niej oczekuje z racji pracy wychowawczej i niezbędnych dyspozycji do zawodu i czy aktywność ta przejawia się na bazie zainteresowań związanych z kierunkiem studiów, czy też jest przejawem ogólniejszej postawy aktywności⁸.

W literaturze, jak i w praktyce spotyka się często określenia aktywność społeczna, społecznikostwo, działalność społeczna, praca społeczna - używane zamiennie, mimo że nie są one prawdopodobnie ściśle przystające do siebie. Podobnie - człowiek aktywny społecznie bywa nazywany działaczem, a zwłaszcza terminów aktywność i działalność, prowadzi do rozbieżności w ocenie zarówno jednej jak i drugiej, co potwierdzają badania.

Na konieczność takiego rozróżnienia wskazuje traktowanie działalności społecznej jako jednoznacznej z przynależnością organizacyjną, powoduje to, że formalne uczestnictwo stanowi miernik efektywności tejże działalności. Również amatorskiej działalności przyznaje się status działalności społecznej, choć tego pojęcia nie można identyfikować z uprawianiem hobby, realizowanym nieraz bez oddźwięku społecznego, prywatnie.

W wyniku tej wieloznaczności formułowane definicje aktywności społecznej odbiegają znacznie od siebie zakresem pojęciowym. W badaniach najbardziej właściwą definicją jest następująca: "aktywność społeczna to obserwowalna dążność do oddziaływania na otoczenie społeczne"⁹. W dalszym ciągu artykułu termin "aktywność" będzie używany w odniesieniu do niejednorazowych działań niekoordynowanych, nie planowych, a pojęcia "działalność" - w odniesieniu do działań organizacyjnych, tj. jako aktywność o charakterze stałym, legitymującą się pewnym programem, formą zewnętrzną bądź ściśle jako praca w ramach organizacji.

Osobami czynnymi społecznie A. Kamiński nazywa:

- a/"formalnych funkcjonariuszy danej organizacji w komórkach władzy, rzeczywiście wypełniający na rzecz organizacji jakieś rzeczowe zadania,
- b/ osoby pełniące różne funkcje niejednorazowe,
- c/ członków aktywnych w jakiejś dziedzinie czynności"¹⁰.

Badania prowadzone były w dwóch kierunkach:

- 1/ jakie nasilenie aktywności występuje wśród studentów wychowania muzycznego WSP w Bydgoszczy,
- 2/ jakie wykazują oni nastawienia wobec działalności społecznej¹¹.

Badania te obejmowały - w myśl przyjętej definicji - postawy zajmowane wobec zjawiska aktywności, wyrażające się w poglądach, opiniach, wykonywanych lub nie działaniach - oraz charakter związków z tą dziedziną zachowań.

W. Adamski wskazuje, że "u podłoża aktywności społecznej leżą potrzeby osobiste, jak: zapotrzebowania osobiste zgłaszane pod adresem aktualnych lub potencjalnych działaczy"¹².
A więc z jednej strony czynniki subiektywne wyrażające się w gotowości do wykonywania zadań oraz psychologiczne i kulturowe

uwarunkowania potrzeb indywidualnych, a z drugiej czynniki obiektywne, których wyznacznikami jest bogactwo potrzeb ogólnospołecznych oraz żywiołowość ich występowania.

Umiejętność właściwego określenia potrzeb danej grupy ma zasadnicze znaczenie dla procesu aktywizacji, pozwala osiągnąć praktyczny cel - wpływanie na rzeczywistość, bowiem właśnie potrzeby pobudzają do aktywności¹³.

Powstanie takich "względnie stałych nastawień", jakimi są potrzeby, określają bodźce wewnętrzne i zewnętrzne. Wśród tych pierwszych: chęć działania społecznego traktowana jako rekompensata za niespełnienie wymogów środowiska, predyspozycje osobiste /ruchliwość procesów nerwowych, uznawane wartości społeczne/, zainteresowania i uzdolnienia, dążenie do uzyskania stanu osobistego zadowolenia /wyrażające się w potrzebie sensu życia, łączności z ludźmi, osiągnięć/ czyli samoafirmacja, potrzeba uzyskania prestiżu /poprzez pełnienie roli gospodarza majątku społecznego, pełnienie funkcji - wydawanie decyzji/.

Bodźce zewnętrzne: warunki sytuacyjne, pochodzenie społeczne, status ekonomiczny środowiska, charakter i prężność działalności organizacji młodzieżowych, posiadane doświadczenie¹⁴.

Dokładna penetracja potrzeb wśród studentów wykracza poza zakres badań, ale tam wszędzie, gdzie się one ujawniają, będą stanowiły wskazówkę odnośnie motywacji działania społecznego, bowiem właśnie potrzeby są źródłem motywów¹⁵: "Uświadomiona potrzeba staje się motywem ukierunkowującym aktywność podmiotu i przybiera postać czynności"¹⁶.

Określenie stosunku studentów do aktywności społecznej możliwe było by i bez badań, po ocenie obserwowalnych przesłanek, ale wnioski formułowane intuicyjnie nie mogłyby stanowić punktu wyjścia do ewentualnych działań aktywizujących.

Badania były prowadzone metodą sondażu diagnostycznego¹⁷ na niewielkiej próbie. Umożliwiła ona poznanie określonego

zjawiska społecznego i w rezultacie sformułowanie postulatów skierowanych do poprawy zastanej rzeczywistości.

Badania właściwe poprzedziło szereg luźnych rozmów z działaczami SZSP, pracownikami naukowymi, studentami oraz długotrwała obserwacja. Objęłam nią uczestników ruchu kulturalnego stowarzyszonych w klubach, zespołach, jak i działających spontanicznie. Była to obserwacja uczestnicząca, a więc - wiarygodna i bogata w zebrane doświadczenia. Częściowo uczestnicząca obserwacja dotyczyła studentów kierunku wychowania muzycznego.

Obok obserwacji, wywiadów, analizy dokumentów w trakcie badań zastosowano ankietę anonimową audytoryjną¹⁸. Przeprowadzono ją wśród studentów II i III roku wychowania muzycznego. Roczniki te zostały uznane za najbardziej reprezentatywne z kilku powodów. Autorka pragnęła uniknąć wpływu braku orientacji wobec studiów i działalności społecznej właściwej pierwszemu rokowi, poza tym roczniki II i III są już bardziej "sdominowane" na studiach, zweryfikowały już swój wybór kierunku studiów; natomiast IV rok z racji małej ilości godzin dydaktycznych i nastawienia na pracę zawodową ma już rozluźniony kontakt ze szkołą /praktyki, praca magisterska/¹⁹.

Zebrany materiał scharakteryzowano poprzez czynniki, które - po przeprowadzeniu wstępnych badań - wydały się najistotniejsze, tj. zamiłowania związane z kierunkiem studiów oraz przynależność do organizacji młodzieżowej.

II. Aktywność społeczna a stosunek do pracy w organizacji

Ocena stosunku do pracy w organizacji pozwala poznać nastawienia charakteryzujące stosunek studentów do pracy i aktywności społecznej. Badano go od strony bezpośrednio zainteresowanych czyli członków pełniących funkcje w organizacji oraz od strony uczestników działań odbywających się w ramach organizacji.

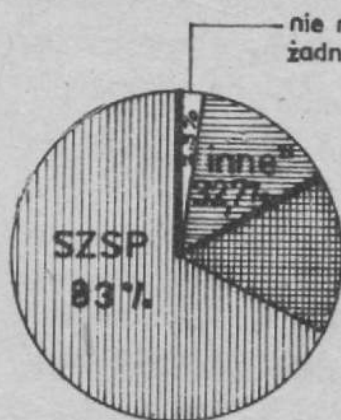

Na podstawie wypowiedzi zawartych w ankietach, stanowiących główną bazę rozpatrywań, próbowano wykonać czynnik pozwalający określić stosunek do działalności w ramach organizacji. Głównego materiału dostarczyły odpowiedzi na pytania: w dziale IV - 1, w I - 1, 2 i 3, w III - 1 /Zob. Aneks 1/. Zawierały one dane dotyczące przynależności do organizacji /wraz z prostym umotywowaniem/, rodzaju związków z organizacją oraz opinie wyrażane na jej temat. Wymienione kwestie będą poniżej rozpatrywać ilustrując je i uzupełniając w oparciu o wyniki badań osiągnięte innymi technikami lub dane zaczerpnięte z innych źródeł.

A. Kamiński w artykule poświęconym problematyce działalności społecznej ²⁰ stwierdził: "ostatecznie aktywność społeczna wyraża się w poczynaniach realizacyjnych". Wnioskowanie takie nie uwzględnia występowania aktywności biernej, wywołanej np. osobowością lub aktywnością potencjalną, w wypadku nie akceptowania założeń tych poczynañ realizacyjnych czy brakiem możliwości realizacji. Z punktu widzenia poczynañ aktywizacyjnych również interesujące są postawy akceptujące zjawisko aktywności, ale nie realizujące się w formie czynnej z różnych przyczyn.

Na wstępie należy zaznaczyć, że związek z organizacją będzie oznaczał w danym przypadku głównie związek z SZSP. Fakt ten wynika z tego, że większość studentów przynależy do tej organizacji. Wśród objętych badaniami ankietowymi tylko 3 osoby nie należały do SZSP /i do żadnej innej organizacji/. Do ZHP nikt nie należał, a w grupie "inne organizacje" 3 osoby podkreśliły tę odpowiedź; osoby te należały jednocześnie do SZSP. Według danych obejmujących stan przynależności do SZSP na całym kierunku faktycznie 3 osoby nie są członkami tej organizacji.

Poniżej zamieszczony diagram ma na celu unocznić stan przynależności do organizacji wśród studentów wychowania muzycznego. Dla oceny reprezentatywności badań ankietowych podaję takie wyniki uzyskane tą drogą.

1. globalnie

2. wg ankiet

Wobec tak wyraźnej przewagi przynależności do SZSP można badać stosunek do organizacji na przykładzie stosunku do tej organizacji. Ankietowani zresztą, indagowani na temat działalności i stosunku do niej, wypowiedzieli się właśnie na temat SZSP.

Fakt ten nie jest zaskakujący, bowiem organizacja ta mieni się reprezentantem młodzieży akademickiej. Stanowi to dodatkowy, bardzo interesujący aspekt z punktu widzenia przydatności niniejszych badań.

Powyższe dane liczbowe wskazują na znaczne uspołecznienie studentów, a z drugiej strony na atrakcyjność oraz skuteczność wychowawczą programu SZSP. Analiza celów i zadań potwierdza tę tezę. Cele swe SZSP pragnie realizować poprzez m.in. "organizowanie młodzieży akademickiej do aktywnego udziału w życiu politycznym i społecznym kraju", "organizowanie działalności kulturalnej, popieranie i rozwijanie studenckiej twórczości amatorskiej oraz organizowanie innych form życia kulturalnego w uczelniach", stawianie przed studentami coraz to większych, ambitniejszych zadań związanych ze zdobywaniem wiedzy, rozwojem twórczych zainteresowań i zdolności, dążąc do wzrostu ich aktywności w realizacji procesu dydaktycznego /.../"²². Wypracowaniu w/w cech służą również zadania SZSP:

"zadaniem SZSP jest wychowywanie socjalistycznej inteligencji /.../ poprzez kształtowanie w młodzieży akademickiej m.in. świadomości zadań, jakie stoją przed kadrą z wyższym wykształceniem, aktywności zawodowej i społecznej /.../ ²³. Badając związek studentów z SZSP należy pamiętać o zasadniczym z punktu widzenia oceny aktywności stwierdzeniu zawartym wśród podstawowych celów i zadań związku: "SZSP opiera swą działalność na inicjatywie, aktywności i pracy społecznej członków związku i ogółu studentów. Praca i aktywność społeczna stanowi w SZSP podstawową formę obywatelskiego wychowania, jest ważnym czynnikiem w kształceniu socjalistycznych postaw członków organizacji"²⁴.

Ze względu na masową przynależność studentów do SZSP zbadano przyczyny wstępowania do tej organizacji. Oto jakie odpowiedzi uzyskano: akceptacja programu, możliwość samorealizacji, z przekonania, lubię działać, możliwość kontaktów, z racji funkcji, bo wszyscy należą, aby gdzieś przynależć, brak motywów. Ogólnie - wyłoniły się trzy typy postaw wobec postawionego pytania.

przyczyny wstąpienia do organizacji

grupa A - 32 % respondentów /chce, lubi pracować społecznie, akceptuje program org., potrzeba samorealizacji, "być potrzebnym" stosunek aktywny do organizacji.

grupa B - 21,5 % respondentów - oczekuje korzyści, mecenatu lub potrzeba przynależności, przynależność z namowy, stosunek umiarkowany - obojętny.

grupa C - 46,5 % - stosunek negatywny /nie wiem, bo wszyscy, z konieczności/.

Pytanie o konieczność aktywnej postawy o organizacji, umożliwiło interpretację powyższych postaw. 54 % respondentów uważa aktywny udział w działalności swojej organizacji za warunek członkostwa /odp. a/, 25 % - za postulat możliwy do przyjęcia bez zobowiązań wobec organizacji /odp. b/. 11 % nie miało sprecyzowanego zdania na ten temat. Reszta - 10 %, nie udzieliła odpowiedzi.

Wyniki te, skonfrontowane z poprzednimi, potwierdziły podział na 3 grupy postaw wobec organizacji. W grupie A 80 % wybrało odpowiedź a/, w grupie B 50 % wybrało odp. a/, a 50 % odp. b/, zaś - co znamienne - wszystkie odpowiedzi niesprecyzowane i brak odpowiedzi wystąpił w grupie C.

Znaczna rozpiętość wypowiedzi: od "pomaga mi to żyć", do "owczy pęd" w odniesieniu do przyczyn przynależności do organizacji, nie stanowi zjawiska niepokojącego, sam w sobie jest to przejaw naturalny. W każdej organizacji znajdują się aktywiści lub tak zwani "działacze", tj. ci, którym praca w organizacji umożliwia wyzwolenie ekspansywności lub znajdujący zbieżność interesu społecznego z własnymi potrzebami - w artykule zostali oni zaklasyfikowani do grupy A. Istnieją też tacy, którzy angażując się w pracę społeczną, mniejszy nacisk kładą na program organizacji, a większy na korzyści płynące z opieki organizacji. Nie jest to naganne biorąc pod uwagę fakt, że kto wykonuje obowiązki społeczne w danej organizacji formalnej jest działaczem²⁵. Ta grupa wydaje mi się podobna do wydzielonej przeze mnie grupy B.

Na uwagę zasługuje duża ilość odpowiedzi, w których przyczyny wstąpienia do organizacji są nieświadome, pozbawione motywów, nie poparte przekonaniem. W pracach, które zajmowały się aktywnością napotkałam próby tłumaczenia tego zjawiska, które ocenia się jako symptomatyczne dla naszych czasów. B. Chmielewski sygnalizuje rozwijającą się tendencję współczesnych czasów, że "przynależność do organizacji staje się coraz

bardziej funkcją akceptacji ogólnych założeń programowych nie zaś aktywnego udziału" ²⁶. A. Zawadzka pisze o działalności wyrażającej się jedynie faktem formalnej przynależności, a jej jedyną alternatywą jest pełnienie funkcji w organizacji ²⁷. Są to członkowie biernie nastawieni.

Na pytanie - jak rozumieją termin działalność społeczna studenci określali działalność społeczną raczej przez wskazanie cech osobowych, niezbędnych do pracy społecznej, niż adresata owej działalności. Działalność społeczna jest rozumiana głównie jako praca poza czasem poświęconym zajęciom dydaktycznym i samodzielnej nauce. Może dotyczyć w równej mierze samorządności studenckiej, ruchu naukowego, aktywności kulturalnej, jak pracy na rzecz środowiska.

Ogólnie wśród poglądów na działalność społeczną można wydzielić kilka typów:

- typ I - podkreśla zaangażowanie, satysfakcję, poświęcenie /w formie poświęcenia czasu, jak i - "dać coś z siebie"/,
- typ II - podkreśla dobrowolność i bezinteresowność,
- typ III - zwraca uwagę na użyteczność dla innych, działanie bez korzyści /jakichkolwiek - nie tylko materialnych/.

W powyższym zestawieniu zwraca uwagę pozytywny stosunek do zjawiska działalności społecznej, stosunek poważny, niemal idealistyczny. Dla typu I charakterystyczne jest nastawienie altruistyczne, stosunek "ofiarniczy"; w typie III nastawienie prospołeczne. Cechy działalności społecznej, które wymieniono w typie II są w zasadzie narzucające się jako pierwszoplanowe w potocznym rozumieniu wyrazu "społeczny" ²⁸.

Niektóre cechy przejawiały się przez ankiety każdej z grup. Może to świadczyć o popularności tych cech.

Tabela 1. Popularność cech działalności społecznej

Lp.	Nazwa cechy	Ilość głosów w %	Il. głosów wg grup		
			A	B	C
1	pożyteczność dla innych	60	24	6	12
2	działanie na rzecz środowiska	40	10	6	12
3	bezinteresowność	32	6	10	8
4	zaangażowanie	21,5	4	4	5
5	przyjemność i pożyteczność dla dział.	21,5	-	8	6
6	dobrowolność	18	2	6	3

Zestawienie wypowiedzi na temat przyczyn wstąpienia do organizacji z poglądami na działalność społeczną i szczegółowa analiza treści w ramach każdej ankiety doprowadziła do odkrycia związku pomiędzy nimi:

ankiety grupy A zawierały wypowiedzi typu I
 " " B " " typu II
 " " C " " typu III

Ilość odstępstw od tej reguły wynosi 2 % i to głównie w grupie B.

Postawy czynne, aktywne grupy A znajdują potwierdzenie w zaangażowanym charakterze wypowiedzi typu I, podobnie umiarkowane postawy grupy B w typie II. Zaskakujące okazało się przede wszystkim zestawienie postawy biernej czy wręcz niechętniej grupy C z wyraźnie prospołecznym nastawieniem charakteryzującym typ III wypowiedzi. Powstaje pytanie, z jakiej przyczyny te osoby nie realizują się w organizacji. Zaprezentowały one bardziej pozytywne i przemyślane stanowisko wobec działalności społecznej, niż typ II.

Wyjaśnienie tej kwestii wymagałoby zgłębienie motywów podejmowania działalności lub jej braku, co nie jest przed-

miotem tego artykułu. Wątpliwości w powyższej kwestii budzi przede wszystkim możliwość oceny faktycznego związku z organizacją masową, jaką jest SZSP.

Kryterium A. Kamińskiego - czynny członek, to działacz organizacji oraz osoby aktywne w danej dziedzinie czynności²⁹ - jak przyznaje sam autor "ma charakter prakseologiczny" i odnosi się do organizacji szkolnych. Konsekwencją masowego charakteru SZSP /odnosi się to także do innych organizacji wymienionych w ankiecie/ jest potrzeba przeobrażenia modelu działania na rzecz organizacji, a tym samym kryteriów oceny tej działalności. Podejmowanie indywidualnych zadań wobec organizacji jest pożądane, ale podstawę skuteczności pracy SZSP stanowi aktywność grup działania.

Organizacja ocenia aktywność studentów wychowania muzycznego jako "prawie żadną". Trudno zbadać wg jakich kryteriów ją mierzono, czy aktywnością grup działania, czy przez formalne potwierdzenie w postaci nagród, wyróżnień, pełniących w organizacji funkcji, podejmowane zadania. Według tradycyjnych kryteriów oceny aktywności, działalność studentów wychowania muzycznego jest słaba. Uczestnictwo w czynach społecznych należy do najrzadziej wykonywanych zajęć³⁰:
udział w czynach społecznych

raz lub kilka razy w roku	zadeklarowało	40,8 %
jeszcze rzadziej lub wcale		43,6 %

Również ilość aktywistów rekrutujących się z kierunku wychowania muzycznego nie jest w SZSP duża. W RU pracuje 1 osoba, w RW 2, w RI 5 osób, ale rok 1977/78 /a więc okres przeze mnie badany/ był okresem formowania się instytutowej komórki SZSP. Stawiało to nowe zadania wobec organizacji i nowe, trudne wymagania wobec samorządności. Działalność skupiła się więc na tym odcinku.

Jak wykazują badania wykorzystania czasu wolnego - mgr Knitter-Zielińskiej, praca społeczna zajmuje studentom 1 - 3 godz.

czasu wolnego tygodniowo. W trakcie badań ankietowych ustaliłam, że studenci nie traktowali swojej działalności jako pracę na rzecz SZSP. Działalność taką zadeklarowały jedynie 2 osoby, a przecież mogliby się na nią powołać choćby przewodniczący grup działania, członkowie RI, RU, SZSP. Główny trzon działalności realizuje się głównie w ramach zainteresowań kierunkowych. /Szerzej w III rozdziale/. Fakt ten jest jednoznaczny, bowiem zespół muzyczny złożony ze studentów wychowania muzycznego działa w ramach Klubu "Beamus-70", który stanowi agendę SZSP. Inni studenci w liczbie 10 muzykują również na terenie klubów: Beamus - 7 osób, Atlas - 3, oraz w ramach zespołów klubowych.

Z powyższych danych, a także z zaobserwowanych grup postaw wynika, że możliwość realizowania potrzeb osobistych i zainteresowań kierunkowych wiąże z organizacją. Świadczą o tym również nagrody przydzielone na kierunku wychowania muzycznego przez RW SZSP - dla chóru akademickiego i Zespołu Pieśni Dawnej za całokształt działalności, dla studentki Wł. Różycki za aktywność i pracę społeczną oraz dla III roku wychowania muzycznego za udział w Dniach Uczelni.

Na działalność studentów w ramach organizacji miały też wpływ takie czynniki obiektywne, jak obciążenie dużą ilością zajęć dydaktycznych oraz inne zobowiązania wobec kierunku. Należą do nich próby, występy /zob. Aneks 2/, konieczność ćwiczenia na instrumencie³¹. Bez dodatkowych badań trudno ustalić, o ile na kształt działalności wpłynęły te zajęcia.

Na podstawie odniesienia do organizacji studentów wychowania muzycznego części postaw z grupy B oraz grupa C, można wnioskować że umiarkowany, obojętny lub też niechętny student do organizacji jest czynnikiem osłabiającym pracę na rzecz organizacji.

III. Aktywność społeczna a zainteresowania związane z kierunkiem studiów

Dane uzyskane przez mgr Knitter - Zielińską informują, że do najważniejszych zainteresowań studentów należy muzyka poważna, aktywne zainteresowania artystyczne i innego rodzaju muzyka. Dziedziną tą interesuje się i stawia ją na pierwszym miejscu 73,2 % studentów³². Można zatem wysnuć wniosek, że istnieje ścisły związek między zainteresowaniami a wybranym kierunkiem studiów. W związku z powyższym wydaje się jak najbardziej celowe i uzasadnione określenie stosunku studentów do aktywności społecznej przez pryzmat zainteresowań związanych z kierunkiem studiów, bowiem zainteresowania stanowią jeden z najsilniejszych bodźców motywacyjnych³³.

Zarówno badania ankietowe do niniejszej pracy, jak wyniki badań nad zainteresowaniami studentów wychowania muzycznego wykazują, że aktywność społeczna związana z kierunkiem studiów skupia najwięcej studentów. Za pierwszoplanowe zainteresowanie 24 % studentów uznaje aktywne zainteresowania artystyczne, w tym około 10 % upatruje w nich ulubioną rozrywkę, a 11 % wymienia aktywne zainteresowania wśród szczególnych zainteresowań.

Zjawisko aktywności ma szerszy zakres. 90 % ankietowanych uczestniczyło w pracy społecznej w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów. Ta sama ilość respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzącej na pytanie: czy wykonywali prace społeczne w trakcie dotychczasowych studiów. Powstałej zbieżności danych nie można interpretować jednoznacznie, bowiem sprecyzowania wymaga uprzednio rodzaj wykonywanych prac społecznych. Poza tym studenci wychowania muzycznego, obok tradycyjnie rozumianej aktywności, przejawianej przez samorządne inicjatywy, wykonują prace społeczne zorganizowane przez pracowników akademickich, są związani z aktywnością w formie insty-

tuczjonalnej. Na kierunku tym działa chór akademicki, orkiestra, Zespół Pieśni Dawnej, a każdy student należy do co najmniej jednego z wymienionych zespołów. Działalność w nich należy traktować jako obowiązującą. W związku z powyższym, rozstrzygnięcia wymaga moment inicjatywy w aktywności społecznej studentów. Stosunek ich do tej kwestii obrazują wypowiedzi w ankiecie.

Studentom podano kilka ewentualności inicjatyw w ramach działalności samorządnej i organizowanej. W ramach inicjatyw samorządnych

- na inicjatywę samodzielną powołało się 32 %
- " " grupy działania " 32 %
- " " kolegów " 53,5 %

W ramach inicjatyw w działalności organizowanej

- na inicjatywę nauczycieli akademickich powołało się 60 %
- na inicjatywę organizacji młodzieżowej powołało się 50 %

Z powyższego wynika, że najczęściej działalność występowała z inicjatywy nauczycieli akademickich - 60 % i grupy kolegów - 53,5 %. Zdecydowanie przeważa aktywność organizowana nad samorządną. W tej ostatniej części powstaje aktywność z inicjatywy grup nieformalnych niż formalnej /grupa działania/. Większość studentów wskazuje na kilka źródeł inicjatywy. Oto przykładowy rozkład wypowiedzi /jeden rocznik/.

Tabela 2. Źródła inicjatywy do pracy społecznej - przykładowy rozkład

Typ działalności	nr odp.	wypowiedzi ankietowanych																										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
działalność samorządnej	1		X			X	X		X		X	X							X		X		X					
	2	X	X						X		X		X	X							X			X				X
	3		X	X	X		X	X	X	X		X			X	X			X	X			X					X
działalność organizowanej	1	X	X			X	X	X	X			X	X		X			X		X	X		X	X	X	X	X	X
	2	X	X				X	X	X				X	X		X	X		X	X			X	X	X			X

W przedstawionych odpowiedziach, na pytanie o inicjatora działalności studentów, zastanawia brak zbieżności odpowiedzi. Nie ma prawie dwóch identycznych. Fakt, że wszyscy studenci uczestniczą w jakiejś formie działalności organizowanej /w ramach kierunku studiów/ i że aktywność samorzutna nie może być aż tak indywidualnie zróżnicowana, bo przejawia się w pracy w zespołach, rozbieżność wypowiedzi, ich realność nie wydaje się możliwa. Stwierdzić można, że każdy inaczej ocenia moment inicjatywy, że moment ten nie jest w pełni uświadomiony.

Wniosek taki pogłębiają jeszcze odpowiedzi na pytanie o inspiratora działań społecznych. 55 % wymienia tylko jednego /natomiast inicjatorów upatruje wielu i różnych/, 30 % - dwóch, 15 % - trzech. W wypowiedziach na ten temat jako głównego inspiratora wskazują ruch kulturalny - 70 % odpowiedzi, w dalszej kolejności grupy działania - 53 %, po 10 % odpowiedzi - inspiracja RU i RW SZSP oraz własna³⁴.

Biorąc pod uwagę, że 90 % ankietowanych wykonywało w czasie studiów prace społeczne, a jako dziedzinę działania ta sama ilość wymienia działania związane z kierunkiem studiów, przy czym głównym inspiratorem tych działań jest ruch kulturalny, można na tej podstawie odnosić z dużym prawdopodobieństwem wypowiedzi na temat pracy społecznej do tej dziedziny.

Stosunek studentów do wykonywanych prac społecznych przedstawia się następująco:

- 65 % wykonuje te prace z poczuciem wewnętrznej akceptacji,
- 25 % wykazuje stosunek obojętny,
- tylko 2 osoby wykonują prace społeczne z uczuciem przymusu,
- pozostali udzielili wypowiedzi indywidualnych, ale o nastawieniu pozytywnym.

Mała ilość osób wykonujących prace społeczne z uczuciem przymusu jest ważna ze względu na aktywność organizowaną, jaka występuje na kierunku wychowania muzycznego. Odpowiedzi na pytanie o stosunek do działalności społecznej planowo organizowanej przez nauczycieli akademickich, pozwalają zrozumieć zaprezentowane powyżej głosy z punktu widzenia przydatności dla wykształcenia. 75 % respondentów aprobuje taką formę pracy, 15 % neguje /w tym około 12 % z grupy "C" - biernych/. Około 1/3 osób uzupełniła wypowiedzi własnymi refleksjami, dopatrując się w organizowanej działalności cennych pozytywów:

- wzorzec przydatny w pracy zawodowej,
- wdrożenie do aktywności /działalności/,
- występy jako przygotowanie do działalności artystycznej,
- rozwój własnych zdolności, realizacja zamiarów.

Jakkolwiek cenne są inicjatywy studentów i działalność samorzutna, nie sposób negować wagi wymienionych powyżej cech.

Zarysowany powyżej stosunek studentów do działalności organizowanej świadczy o akceptacji formy tego działania, identyfikacji z jego celami. Ilość występów zespołów, w których praca jest obowiązująca, jest bardzo duża, dlatego wyrażana akceptacja nabiera dodatkowego znaczenia.

Problem czasu wolnego stanowi istotny czynnik w kształtowaniu się stosunku studentów do aktywności społecznej, a zwłaszcza duży wpływ ma na jego stronę realizacyjną. Wymiar czasu zajętego w trakcie tygodnia wynosi przeciętnie dla każdego studenta 52 godziny, czyli dziennie w przybliżeniu 7-8 godzin. Obciążenie takie jest równe na każdym roku studiów. Z pozostałego czasu korzysta także chór i Zespół Pieśni Dawnej z powodu występów i koniecznych prób dodatkowych. W trakcie roku akademickiego w pewnych okresach praca artystyczna ulega nasileniu, co utrudnia organizację czasu wolnego; powo-

duje też ponadplanowe obciążenie nauką, ponieważ zespoły często wyjeżdżają i w konsekwencji następuje dalsze uszczerplenie czasu wolnego.

Informacje te uzyskałam w swobodnej dyskusji, jaka się wywiązała po przeprowadzeniu ankiet. Ich wiarygodność potwierdza wykaz prób i występów chóru i Zespołu Pieśni Dawnej w roku akademickim 1977/78³⁵.

Przykładowo w kwietniu br. w okresie dwutygodniowym odbyło się pięć występów /18-19 IV, 25 IV, 29 IV/, w tym dwa związane z wyjazdem poza obręb województwa. Zaistniała sytuacja rzutuje na wypowiedzi studentów odnośnie przyczyn poświęcania czasu wolnego. 57 % czyni to z poczucia obowiązku /odp. e/, ale u 25 % uczucie temu towarzyszy zaangażowanie w wykonywaną pracę lub zamiłowanie do takiej formy spędzania czasu. Ogółem u 40 % decyduje zaangażowanie w wykonywaną pracę /odp. d/, a 18 % lubi taką formę spędzania czasu /odp. b/.

Poniższa tabela wykazuje przyczyny poświęcania czasu wolnego. Symbole a, b, c, d, oznaczają wybraną przez respondenta przyczynę /lub przyczyny/ wg propozycji z ankiety /pytanie II - 8/, cyfry zaś - ilość odpowiedzi. Układ tabeli wykazuje wiązanie się przyczyn poświęcania czasu wolnego.

Tabela 3. Przyczyny poświęcania czasu wolnego

	a	b	c	d	suma
a	3	-	-	-	3
b	-	4	2	6	12
c	-	2	22	10	34
d	-	6	10	8	24
			Ogółem		73

Z powyższego wynika, że tylko 3 osoby poświęcają czas wolny, ponieważ nie mają innej alternatywy /odp. a/. Duża

ilość odpowiedzi na punkt c wskazuje, że poświęcanie czasu wolnego dla wielu stanowi problem, a zadeklarowane przez 1/3 respondentów zaangażowanie - na wspomaganie tego problemu przez pozytywny stosunek do wykonywanych w czasie wolnym prac, również organizowanych.

Aktywność studentów wychowania muzycznego nie ogranicza się tylko do form organizowanych. Studenci wychowania muzycznego założyli szereg zespołów muzycznych - samorzutnie. Jeden z zespołów wykonuje muzykę z gatunku poezji śpiewanej, zrzesza on 6 osób, drugi - opiera się w swoim repertuarze na muzyce rosyjskiej, liczy on 6 osób. Poza tymi istnieją 2 zespoły jazzowe, w których działa w sumie 6 osób. 10 studentów należy do zespołów nie muzycznych lub łączących muzykę z inną dziedziną sztuki, w skład których wchodzi studenci różnych kierunków. Zespoły powyższe związane są z klubami Beans i Atlas. Dalsze 5 osób jest związanych z zespołami poza terenem uczelni, muzykującymi amatorsko. 2 osoby wkroczyły już w działalność pedagogiczną - prowadzą zespoły w szkołach.

Spora grupa działa i współdziała na zasadzie okazjonalnej, np. akompaniament na instrumencie czy występ solowy w imprezach na rzecz środowiska, czy dla różnego typu instytucji pedagogicznych i penitencjarnych. Jakkolwiek liczba osób predystynowanych do występów przez posiadane zdolności jest określona i mimo okazjonalności występów można mówić o stałej działalności, to jednak nie ma możliwości dokonania bliższej charakterystyki tych osób z powodu braku danych. Na kierunku nie prowadzi się dokumentacji w tym zakresie. Zjawisko występowania aktywności nieregularnej, wywołanej potrzebą sytuacyjną sygnalizują, korzystając z własnych obserwacji.

Powyżej wymienione zespoły działają z różną intensywnością. Systematyczność pracy bywa zachwiana, występy - warunek zaistnienia aktywności społecznej - rzadkie. Ogółem związanych

na stałe z samorzutną aktywnością na polu muzyki czy innych zainteresowań swi sanych z kierunkiem studiów jest 37 osób, co stanowi 34 % ogółu studentów. Nie wszystkie osoby, działając w zespołach, przejawiają aktywność społeczną. O fakcie powołania tych zespołów decyduje raczej potrzeba muzykowania, samo zainteresowanie dziedziną, niż zamiłowaniem społecznikowskie lub choćby potrzeba kontaktu z odbiorcą, publicznością. Np. aktywność zespołów jazzowych i zespołu smyczkowego wykonującego muzykę kameralną ogranicza się do prób, spotkań wewnętrznych, ale bez ekspansji na zewnątrz.

Zjawisko to wydaje się jednak pozytywne. Członkowie zespołów, działając w formie zorganizowanej i inicjując pewną działalność w czasie wolnym, być może przygotowują się do kreowania podobnych ról w miejscu pracy.

Podsumowanie i wnioski

Zgromadzony przeze mnie materiał przedstawiłam w dwóch rozdziałach merytorycznych. Staralam się w nich naświetlić stosunek studentów do aktywności społecznej, a zarazem ukazać formy przejawiania aktywności oraz, w miarę możliwości, nasilenie. Oto rekapitulacja treści zawartych w pracy.

- 1/ Postawy zajmowane wobec pracy w organizacji są zróżnicowane i dają się sklasyfikować w trzech grupach:
  - A - aktywnych, zaangażowanych w pracę dla organizacji, nacechowanych nastawieniem altruistycznym;
  - B - biernych, o pozytywnym stosunku do organizacji, ale w oczekiwaniu korzyści dla siebie, oraz obojętnych, przejawiających małą świadomość społeczną;
  - C - biernych, z powodu dezaprobaty dla organizacji ³⁶, ale wykazujących nastawienia altruistyczne oraz niezaangażowanych /w żadnej dziedzinie/ z powodu braku chęci, potrzeby, negatywnego ustosunkowania do aktywności, nieświadomości.
- 2/ Grupa biernych okazała się najliczniejsza, przy czym silnie akcentowano w wypowiedziach brak identyfikacji z ideami swojej organizacji studenckiej /SZSP/, integracji z ruchem studenckim.
- 3/ Zarysowała się rozbieżność w ocenie nasilenia aktywności studentów wychowania muzycznego między czynnikami zwierzchnimi a studentami, a jak wynika z pracy - również faktami.
- 4/ Już w tym krótkim przeglądzie aktywności dostrzega się kilka czynników blokujących aktywność; głównym jest mała ilość czasu wolnego, inne - to brak silniejszego związku z organizacją, nieświadomość potrzeby zachowań aktywnych społecznie /bierni/.

- 5/ Studenci wychowania muzycznego nie wykazują typowej działalności społecznej, ale cechuje ich aktywność społeczna ³⁷.
- 6/ Główną aktywność studentów wychowania muzycznego wyraża się w związku z zainteresowaniami związanymi z kierunkiem studiów; występuje ona w formie organizowanej, która obejmuje wszystkich studentów oraz samorządnej, przejawianej jednak bardziej na bazie zainteresowań muzycznych niż zamierzeń społecznikowskich.
- 7/ Niedostatecznie przejawiane są inicjatywy samorządne, przez co przeważa organizowana forma aktywności.
- 8/ Stosunek studentów do aktywności społecznej jest pozytywny; wyraża się przez aprobatę form aktywności organizowanej i duże jej nasilenie, aktywność samorządną, poglądy na rolę działalności społecznej i jej miejsce w pracy zawodowej.

Zaprezentowane powyżej główne myśli pracy nasuwają wnioski dwójakiego rodzaju:

- I. wyjaśniające niektóre przyczyny zarejestrowanych stanów,
- II. aktywizujące.

Ad. I.

1. Aktywność społeczna studentów wychowania muzycznego, jako stymulowana przez zainteresowania, wyraża się niezależnie od organizacji i jej programu; praca w organizacji "aktywistów" to tylko jedna z form wyrażania aktywności.
2. Liczne dane, jak rozmowy ze studentami, opinie w ankietach, stała obserwacja, wskazują na występujący wśród studentów /grupa B i C/ brak świadomości w kilku sferach:
  - zakresie możliwości zaznaczenia swojego udziału
  - znalezienia swojego miejsca dla przeciętnego członka organizacji,

- b/ wobec masowego charakteru SZSP, bliski kontakt z władzami i bezpośrednia współpraca nie jest możliwa /co rzutuje na brak poczucia związku z organizacją/,
- c/ brak znajomości celów i zadań organizacji, konieczności ich akceptacji z chwilą przynależności oraz sposobów i możliwości ich praktycznej realizacji.
3. Dyskusyjna pozostaje strona realizacyjna aktywności. Ocenę jej wszystkich składowych, tworzących obraz stosunku do aktywności, winno poprzedzić badanie czynników blokujących aktywność, motywów aktywności, uwarunkowań zewnętrznych.
4. Niedobór inicjatyw samorzutnych w aktywności społecznej wynika po części z realizowania pozytywnego nastawienia do niej w ramach aktywności organizowanej oraz absorbującym /czas i zainteresowania/ charakterze tej ostatniej; inną przyczyną jest nieumiejętność przekroczenia granicy między zainteresowaniem a jego realizowaniem /brak predyspozycji psychicznych?/
5. Jedną z przyczyn rozbieżności w ocenie nasilenia aktywności studentów wychowania muzycznego jest niejednakowe rozumienie terminów działalność i aktywność oraz rozliczanie studentów właśnie na podstawie efektów wymiernych, co się sprowadza do oceny działalności a nie aktywności.

Ad. II.

1. Angażujący się w pracę społeczną oczekuje wymiernego efektu, minęły już czasy ofiarniczego rozumienia pracy społecznej. /Tęzę tą potwierdza literatura fachowa/³⁸.
2. Ponieważ, jak czytamy w artykule A. Kamińskiego³⁹, "aktywność jest nastawiona przede wszystkim na stwo-

- zenie warunków zaspokajania potrzeb", silnym czynnikiem mobilizującym może okazać się stwarzanie zapotrzebowania na tą aktywność oraz takich potrzeb, z którymi studenci mogliby się identyfikować /informacji dotyczących potrzeb dostarczyłby odpowiedni sondaż/.
3. Gruntowne uświadomienie idei socjalizmu może oddziaływać na pobudki aktywności przez podniesienie rangi niematerialnych satysfakcji.
  4. Niezbędne wydaje się podniesienie rangi samorządności jako czynnika wyzwalającego inicjatywy samodzielne.

PRZYPISY

- 1 Tyszkowa M., Aktywność i działalność dzieci i młodzieży, Warszawa 1977
- 2 Psychologia rozwojowa, pod red. M. Żebrowskiej. Warszawa 1971, PWN
- 3 Tyszkowa M., op. cit., s. 14
- 4 Szczerba W., Działalność społeczna jako czynnik wychowania, Warszawa 1966, Nasza Księgarnia
- 5 Pakubiński K., Profil kształcenia nauczycieli wychowania muzycznego w perspektywie nowych zadań komisji ekspertów d/s oświaty i wychowania, /w:/ Studia z Wychowania Muzycznego, Bydgoszcz 1978, s. 1
- 6 Tamże, s. 183
- 7 Kamiński W., Muchnicka I., Szypszak J., Janicki J., Aktywność i bierność członków szkolnych organizacji młodzieży, /w:/ Nowa Szkoła 1968, nr 7/8
- 8 Aktywność i aktywizacja społeczna, pod red. A. Guryckiej, Zeszyty Naukowe Instytutu Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1976, s. 9

- 9 Gurycka A., W poszukiwaniu psychologicznych mechanizmów społecznej aktywności, /w:/ Aktywność i aktywizacja społeczna pod red. A. Guryckiej, op. cit.
- 10 Kamiński W., Miernik aktywności organizacyjnej młodzieży szkolnej, /w:/ Nowa Szkoła 1968, nr 12
- 11 Dokładniejszą wskazówką co do kierunków zainteresowań stanowią pytania ankietowe.
- 12 Adamski W., Determinanty aktywności społecznej, Warszawa 1971, PWN, s. 26
- 13 Tysskova M., op. cit. s. 22
- 14 Pojęcie potrzeb jest w literaturze badane wszechstronnie. Nie sposób przedstawić pełne stanowisko. Por. Borowski J.G., Niektóre czynniki blokujące dyspozycje do działania społecznego studentów, /w:/ Dydaktyka Szkoły Wyższej 1971, nr 9; Adamski W., Determinanty..., s.26-32; Tysskova M., Aktywność..., s.37; Skorny Z., Niektóre Konceptcje motywacji, Przegląd Psychologiczny 1968, nr 16
- 15 Skorny Z., Niektóre konceptje..., op.cit.
- 16 Potocka - Moser A., Wyznaczniki postawy altruistycznej, Łódź 1971, PWN
- 17 Kamiński W., Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, Wrocław 1970, Studia Pedagogiczne, t. 19, s. 41
- 18 Zawadzka A., Obciążenie studentów nauką a formy wypoczyniania. Prace Pedagogiczne X, Warszawa-Wrocław 1976, PWN, s. 22
- 19 Nazw roczników używam wg stanu z roku akademickiego 1977/78, kiedy to badania były prowadzone.
- 20 Kamiński A., Miernik aktywności...
- 21 W 1 diagramie "inne" oznaczają ZHP, PZPR, SPMM, JM, AZS; w diagramie 2 "inne" nie obejmują ZHP.

- 22 "Zbiór podstawowych przepisów organizacyjnych SZSP" wydany przez ZG SZSP, Warszawa 1977, s. 11
- 23 j.w. s. 10
- 24 tamże, s. 12
- 25 Adamski W., Determinanty..., op.cit., s. 46
- 26 Chmielowski, Problematyka czasu wolnego we współczesnej rzeczywistości, Chowanna, 1962, nr 2
- 27 Zawadzka A., op.cit., s. 146
- 28 Potoczne rozumienie tego wyrazu wskazuje na użycie go w sensie bezpłatnej pracy dla pewnej zbiorowości ludzkiej. /Zob. J. Szczepański, Socjologia. Rozwój problematyki i metod, Warszawa 1961, PWN, s. 508-509
- 29 vide definicja czynnego członkostwa w organizacji, s. 4 niniejszego artykułu.
- 30 Na podstawie danych zaczerpniętych z pracy dyplomowej mgr Knitter-Zielińskiej nt.: "Czas wolny studentów kierunku wych. muz. na WSP w Bydgoszczy".
- 31 Zagadnienie to opracowała dokładniej mgr Knitter-Zielińska badając strukturę czasu wolnego studentów wychowania muzycznego /zob. L. Knitter-Zielińska, Czas wolny..., op.cit./.
- 32 Dane te zaczerpnięto z cytowanej już pracy "Czas wolny studentów wychowania muzycznego w WSP w Bydgoszczy".
- 33 Skorny Z., Niektóre koncepcje..., op.cit.
- 34 zob. Aneks 1, pytanie w dziale II - 3
- 35 zob. Aneks 2
- 36 A. Gurycka negację /"protest"/ uważa również za przejaw zachowania społecznego /A.Gurycka, Aktywność..., op.cit., str. 3/
- 37 por. ustalenia terminologiczne, str. 4 niniejszej pracy
- 38 por. W. Adamski, Determinanty..., op. cit., str. 13
- 39 Kamiński A. i in., Aktywność i bierność..., op.cit.

BIBLIOGRAFIA

- Adamski Wł., Determinanty aktywności społecznej, Warszawa 1971
- Aktywność i aktywizacja społeczna, red. A. Gurycka, Zeszyty Naukowe Instytutu Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego Rok 1976, z. 9
- Borowski G., Niektóre czynniki blokujące dyspozycje do działania społecznego studentów, Dydaktyka Szkoły Wyższej 1971, nr 4
- Chmielowski B., Problematyka czasu wolnego we współczesnej rzeczywistości, Chowanna, 1962, nr 2
- Gurycka A., Skala A - Bsp - pomiar aktywności i bierności społecznej, Przegląd Psychologiczny 1968, nr 16
- Kamiński A., Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, Wrocław 1970, Studia Pedagogiczne, t. 19
- Kamiński A., Miernik aktywności organizacji młodzieży szkolnej, Nowa Szkoła, 1968, nr 12
- Muchnicka I., Metoda sondażu w pedagogice społecznej, Wrocław 1970, Studia Pedagogiczne, t. 19
- Sawicki W., Wywiad jako jedna z podstawowych technik badawczych w pedagogice społecznej, Ruch Pedagogiczny 1968, nr 5
- Skorny Z., Niektóre koncepcje motywacji, Przegląd Psychologiczny, 1968, nr 16
- Szczepański J., Socjologia, Rozwój problematyki metodologii, Warszawa 1966
- Szczerba W., Działalność społeczna jako wyznacznik wychowania, Warszawa 1970
- Tyszkowa M., Aktywność i działalność dzieci i młodzieży, Warszawa 1977, WSiP
- Zawadzka A., Obciążenie studentów nauką a formy wypoczyniania, Warszawa-Wrocław 1976, PWN, Prace Pedagogiczne X

Aneks 1

I. 1. Czy jesteś członkiem jakiejś organizacji?

TAK NIE

Jeżeli tak to jakiej?

- SZSP

- ZHP

- inne

2. Z jakiej przyczyny wstąpiłeś do wybranej przez siebie organizacji?

.....
.....

3. Czy aktywny udział w działalności swojej organizacji uważasz za:

- warunek członkostwa w organizacji

- postulat możliwy do przyjęcia bez zobowiązań ze strony organizacji

4. Czy uważasz, że aktywność społeczna ma związek z wybranym kierunkiem studiów?

TAK NIE

5. Czy program kształcenia na twoim kierunku wymaga od ciebie aktywności społecznej?

TAK NIE

6. Czy w trakcie dotychczasowych studiów wykonywałeś jakies prace społeczne?

TAK NIE

II. Twoje uczestnictwo w pracy społecznej.

1. W jakiej dziedzinie działałeś /aś/?

- związanej z kierunkiem studiów

- związanej z uprawianym hobby lub osobistymi zainteresowaniami

- inne

2. W ilu dziedzinach działałeś /aś/?

- jednej

- kilku /2-3/

- wielu

3. Z czyjej inspiracji wykonywałeś prace społeczne?
  - komisji RU lub RW SZSP
  - grup działania
  - ruchu kulturalnego
  - innych /wymień/
4. Czy była to działalność
  - a. samorządna
    - twoja inicjatywa
    - inicjatywa grupy działania
    - inicjatywa grupy kolegów
  - b. zorganizowana
    - przez nauczycieli akademickich
    - organizację młodzieżową
5. Jak często podejmujesz prace społeczne?
  - a. okazjonalnie
    - często
    - dość często
    - rzadko
    - bardzo rzadko
  - b. regularnie
    - często
    - rzadko
6. Czy wykonujesz prace społeczne?
  - z poczuciem wewnętrznej akceptacji
  - z uczuciem przypisu
  - jest ci to obojętne
7. Określ stopień trudności w godzeniu pracy społecznej z nauką:
  - duże
  - można pogodzić
  - niewielkio
  - nie sprawia trudności
8. Dlaczego decydujesz się na poświęcenie czasu wolnego?
  - nie masz innej alternatywy
  - lubisz taką formę spędzenia czasu
  - chcesz się wywiązać z zobowiązania
  - jesteś zaangażowany w wykonywaną pracę

9. Czy do wykonania pracy społecznej skłania cię:
    - za każdym razem inna przyczyna
    - stały czynnik /jaki/?
  10. Spróbuj określić motywy wykonywania przez ciebie prac społecznych?
- II. 1. Dlaczego nie wykonywałeś prac społecznych?
- nie miałeś /aś/ okazji
  - zakres proponowanych prac nie odpowiada ci
  - twój stosunek do prac społecznych jest negatywny .
  - nauka przekreśla możliwość zaangażowania społecznego /mimo chęci/
2. W jakim stopniu brak czasu wpływa na zaangażowanie?
- uniemożliwia zupełnie
  - trudno pogodzić
  - umożliwia, ale rzadko
  - nauka jest zbyt ważna aby poświęcić się jeszcze innym celom.
3. Jeżeli nie brak czasu jest przyczyną nikłego zaangażowania, to co stanowi przeszkodę?
- .....
- .....
- .....
4. Czy uważasz, że zaangażowanie społeczne w trakcie studiów na twoim kierunku nie jest konieczne?
- TAK   NIE
5. Gdyby ilość godzin dydaktycznych została zmniejszona, czy zaangażowałbyś się w pracę społeczną?
- TAK   NIE
- IV. 1. Co rozumiesz przez pojęcie "działalność społeczna"?
- .....
- .....
- .....
2. Czy uważasz działalność społeczną planowo zorganizowaną przez nauczycieli akademickich lub organizację młodzie-

żową, za korzystną dla twojego wykształcenia?

TAK   NIE

.....
.....
.....

3. Czy, twoim zdaniem, motywy kierujące działalność społeczną /związaną z twoim wykształceniem/ w trakcie twoich studiów i w pracy zawodowej są:

- różne
- jednakowe

Jeżeli różne, podaj dlaczego?

.....
.....
.....

4. Czy działania społeczne podjąłeś już w szkole średniej?

TAK   NIE

Aneks 2

Wykaz występów chóru i zespołu pieśni dawnej w roku akademickim 1977/78 oraz związanych z tym dodatkowych prób.

1. Inauguracja roku akademickiego:
  - a/ próba i nagranie pieśni "Gaudeamus igitur" dla innych wydziałów,
  - b/ próba przed inauguracją w sali filharmonii.
2. Akademia z okazji 60-lecia Rewolucji Październikowej w Uczelni. Próba całej części artystycznej przygotowanej na akademię.
3. Akademia wojewódzka z okazji 60 rocznicy Rewolucji Październikowej w sali filharmonii:
  - a/ rano próba w filharmonii,
  - b/ wieczorem występ.
4. Przygotowanie i wyjazd chóru do Gustrow. Ze względu na przygotowanie programu na 45-50 minut oraz otrzymania wiadomości o wyjeździe na 2 tygodnie przed tym faktem, zaistniała konieczność zorganizowania dodatkowych 6 prób. Wyjazd 4 dni.
5. Wyjazd do Raciborza na VI Festiwal Pieśni Zaangażowanej - 3 dni - przed wyjazdem jedna dodatkowa próba z zespołem instrumentalnym.
6. Wyjazd do Jastrzębia Zdroju na koncert laureatów VI Festiwalu Pieśni Zaangażowanej - 3 dni - przed wyjazdem jedna próba z zaproszonymi do występu muzykami.
7. 23.II.78 - występ chóru i zespołu pieśni dawnej w Pałacu Młodzieży na ogólnopolskiej konferencji pedagogów, organizowanej przez WSP. Ponieważ występ ten wypadł po przerwie międzysemestralnej oraz był to pierwszy występ zespołu pieśni dawnej w nowym składzie studentów zachodziła odbycia:
  - a/ dwóch dodatkowych prób chóru,
  - b/ dodatkowych prób zespołu pieśni dawnej.
8. 1.III.78 - występ chóru i zespołu pieśni dawnej na koncercie zorganizowanym przed wojewódzką konferencją Zarządu

Wojewódzkiego SZSP w sali Kinoteatru.

28.II.78 - próba sytuacyjna przed koncertem w Kinoteatrze.

9. 12.III.78 - wyjazd chóru do PWSM w Warszawie i udział w tzw. koncercie niedzielnym w sali koncertowej.
10. 18-19.IV.78 - dwudniowy wyjazd do Szczecinka na "Szecińską Wiosnę Kameralną" - 2 koncerty w Szczecinku.
11. 25.IV.78 - jednodniowy wyjazd do Włocławka. Koncert chóru i zespołu pieśni dawnej.
12. 26.IV.78 - próba i występ chóru na akademii 1-majowej.
13. 29.IV.78 - występ zespołu pieśni dawnej w ośrodku rehabilitacji dla ociemniałych.
14. 9.V.78 - dwie próby w sali filharmonii przed koncertem "Studenci swemu miastu".
15. 11.V.78 - udział chóru i zespołu pieśni dawnej w koncercie "Studenci swemu miastu".
16. 14.V.78 - /niedziela/ próba i przejście chóru do muszli parkowej przed występem na zakończenie Dni WSP.
17. 24.V.78 - próba chóru i zespołu pieśni dawnej przed koncertem dyplomantów w Auli I LO oraz udział w niniejszym koncercie.
18. 27.V.78 - zespół pieśni dawnej odbył próbę i występ w auli PWSM w Bydgoszczy.
19. 29.V.78 - próba, przejazd do klubu "Orion" i występ na uroczystości Dnia Działacza Kultury.
20. 31.V.78 - próba i występ zespołu pieśni dawnej w II koncercie dyplomantów kierunku w/wchowanie muzyczne.
21. 5.VI.78 - próba i występ zespołu pieśni dawnej w Pałacu Młodzieży na Ogólnopolskiej konferencji postępu pedagogicznego.
22. 10.VI.78 - próba chóru przed wyjazdem do Inowrocławia na Święto Pieśni organizowane przez Pomorski Oddział Polskiego Związku Chórów i Orkiestr.
23. 11.VI.78 - wyjazd chóru do Inowrocławia na w/w święto.